

ZARZĄDZENIE NR 113
DYREKTORA GENERALNEGO LASÓW PAŃSTWOWYCH

z dnia 21 grudnia 2022 r.

**w sprawie zatwierdzenia „Programu czynnej ochrony populacji żubra *Bison bonasus*
na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”**

ZP.0210.6.2022

Na podstawie art. 33 ust. 1 ustawy o lasach¹, zwanej dalej ustawą, w związku z § 6 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe² – w wykonaniu zadań wynikających z obowiązku Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych, określonego w art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy³, a ponadto mając na względzie art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy⁴ – postanawiam, co następuje:

§ 1

Zatwierdzam do stosowania i użytku służbowego „Program czynnej ochrony populacji żubra *Bison bonasus* na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe”, stanowiący załącznik do niniejszego zarządzenia.

§ 2

1. Działania opisane w Programie mogą być realizowane przez zainteresowane jednostki organizacyjne PGL LP.
2. Realizacja działań opisanych w Programie stanowi wspólne przedsięwzięcie jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, o którym mowa w art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy.

3. Przedsięwzięcie to może być finansowane:

- 1) ze środków funduszu leśnego, przy zachowaniu przepisów Zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15 października 2020 r. w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych;
- 2) z innych źródeł krajowych i zagranicznych, a w szczególności ze środków własnych jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej lub budżetu Unii Europejskiej.

§ 3

Zarządzenie wchodzi w życie z dniem podpisania, z mocą obowiązywania od dnia 1 stycznia 2023 r.

**p.o. DYREKTORA GENERALNEGO
LASÓW PAŃSTWOWYCH**
Józef Kubica

¹ Art. 33 ust.1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 672) stanowi, że „Lasami Państwowymi kieruje Dyrektor Generalny przy pomocy dyrektorów regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych”.

² Statut Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe został nadany zarządzeniem nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 18 maja 1994 r.; w § 6 Statutu Lasów Państwowych stanowi, że w wykonaniu zadań określonych przez ustawę o lasach oraz przez przepisy wykonawcze do ustawy, a także inne przepisy prawa, Dyrektor Generalny wydaje zarządzenia i decyzje obowiązujące w Lasach Państwowych.

³ Art. 33 ust. 3 pkt 8 ustawy stanowi, że Dyrektor Generalny Lasów Państwowych organizuje wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych.

⁴ Art. 58 ust. 2 pkt 1 ustawy stanowi m.in., że środki funduszu leśnego mogą być przeznaczone również na wspólne przedsięwzięcia jednostek organizacyjnych Lasów Państwowych, w szczególności w zakresie gospodarki leśnej.

Załącznik do Zarządzenia nr 113
Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych
z dnia 21 grudnia 2022 r.

**Program czynnej ochrony populacji żubra *Bison bonasus*
na gruntach będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe**

Zatwierdzam do użytku służbowego:

DYREKTOR GENERALNY
LASÓW PAŃSTWOWYCH

1. Cel programu

Celem programu jest zachowanie populacji żubra *Bison bonasus* występujących na gruntach będących w zarządzie Lasów Państwowych oraz poprawa parametrów populacyjnych ww. gatunku poprzez realizację działań ochronnych.

Restytucja żubra rozpoczęta w 1923 r. bazowała na niewielkiej liczbie osobników utrzymywanych w zwierzyńcach i ogrodach zoologicznych. W Polsce hodowla żubra koncentrowała się początkowo w Puszczy Białowieskiej, na terenie administrowanym przez Lasy Państwowe, do czasu utworzenia Białowieskiego Parku Narodowego. Reintrodukcja gatunku rozpoczęła się w 1952 r. w Puszczy Białowieskiej, a dziesięć lat później nastąpiła w Puszczy

Boreckiej oraz w Bieszczadach. W tamtych obszarach żubry wolno żyjące bytowały przede wszystkim na gruntach w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

W Polsce, żubr jest gatunkiem objętym ścisłą ochroną gatunkową. Został wpisany do aneksów II i IV Dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory. Krajowa populacja gatunku stale wymaga działań z zakresu czynnej ochrony.

Populacja żubra w Polsce rośnie, powoduje to potrzebę zapewnienia właściwej jakości przestrzeni do bytowania gatunku, zwiększania świadomości i akceptacji społecznej oraz realizacji działań ograniczających negatywny wpływ gatunku na otoczenie.

Ochrona żubra, zgodnie ze Strategią ochrony żubra *Bison bonasus* w Polsce (2007), podzielona jest na część *in situ* (dotyczącą populacji wolnożyjących) oraz *ex situ* (dotyczącą stad żyjących w zagrodach).

W ramach realizacji Programu ochroną zostaną objęte istniejące oraz tworzone wolne populacje żubra w Polsce, które bytują lub będą bytować na gruntach w zarządzie PGL LP. Obecnie są to populacje: białowieska, knyszyńska, borecka, bieszczadzka, zachodniopomorska oraz utworzone w ostatnich latach: populacja augustowska, janowska oraz romincka. Działania ochronne *in situ* swoim zasięgiem obejmują co najmniej 90% krajowej wolnościowej populacji tego gatunku i mają miejsce na terenie regionalnych dyrekcji LP w: Białymstoku, Krośnie, Lublinie, Olsztynie, Toruniu, Szczecinku, Szczecinie oraz Pile. Działania ochronne będą wykonywane we współpracy z innymi podmiotami zaangażowanymi w ochronę tego gatunku.

Ochrona *ex situ* polega na utrzymaniu obecnych i przyszłych zagród hodowlanych, w tym co najmniej dwóch zagród hodowlano-pokazowych.

Celem ochrony *in situ* jest poprawa warunków bytowania, zmniejszenie presji turystycznej, utrzymanie optymalnego zagęszczenia gatunku oraz tworzenie nowych stad w ramach metapopulacji.

Celem ochrony *ex situ* jest zapewnienie dobrostanu, prowadzenie hodowli dla utrzymania zmienności genetycznej oraz zwiększenie poziomu wiedzy i akceptacji społecznej.

Program dla żubrów powinien być wdrażany (realizowany) w tych jednostkach organizacyjnych, które pod względem przyrodniczym odpowiadają wymaganiom środowiskowym żubra oraz tam gdzie prawdopodobieństwo konfliktu ze społeczeństwem (np. szkody w uprawach rolnych) jest niskie.

Ważnym elementem programu jest utrzymanie rezerwy genetycznej w hodowli żubra w niewoli oraz szeroka współpraca z krajowymi i zagranicznymi instytucjami zaangażowanymi w ochronę żubra.

Realizacji programu będzie towarzyszyć coroczne sprawozdanie pozwalające na ocenę uzyskiwanych efektów.

2. Uczestnicy programu

W programie uczestniczyć mogą jednostki organizacyjne PGL LP wykonujące działania na rzecz czynnej ochrony populacji żubra.

3. Czas trwania programu

Program ma charakter ciągły. Czas realizacji poszczególnych działań ochronnych przez jednostki organizacyjne PGL LP jest zależny od potrzeb ochronnych populacji żubra.

4. Zakres działań ochronnych

Do działań ochronnych realizowanych w ramach inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP na rzecz ochrony populacji żubra zalicza się:

1) W zakresie ochrony *in situ*:

- a) Ochronę i opiekę nad wolnymi populacjami realizowaną poprzez:
 - i) bieżącą inwentaryzację wielkości, struktury i rozmieszczenia populacji (m.in. z zastosowaniem aplikacji i teledyktacji);
 - ii) poprawę warunków siedliskowych w ostojach gatunku;
 - iii) wzbogacanie bazy pokarmowej (m.in. poprzez rekultywację oraz koszenie łąk, przygotowanie siana, zakup pasz, odtwarzanie prawidłowych stosunków wodnych, budowę wodopoju i brogów);
 - iv) prowadzenie dokarmiania zimowego (m.in. poprzez zakup siana z prywatnych łąk, dzierżawę prywatnych łąk).
 - v) Współpracę z podmiotami zaangażowanymi w ochronę żubra m.in. w formie komisji z udziałem podmiotów zaangażowanych w ochronę żubra: zarządców gruntów, służb ochrony przyrody, służb weterynaryjnych oraz naukowców;
 - vi) wykorzystywanie lub opracowanie lokalnych strategii ochronnych;

- vii) szczegółowy monitoring populacji (m.in. telemetryczny, genetyczny, wizyjny, weterynaryjny);
 - viii) działania związane z poprawą stanu zdrowotnego stad;
 - ix) działania związane z translokacją osobników;
- b) Rozszerzanie zasięgu populacji żubra poprzez:
- i) tworzenie sieci niewielkich populacji, docelowo mających tworzyć metapopulację;
 - ii) wykonywanie analizy przydatności siedlisk w Polsce;
 - iii) ocenę poziomu akceptacji społecznej;
 - iv) wybór odpowiednich miejsc do wsiedleń;
 - v) kształtowanie siedlisk żubra;
 - vi) działania z zakresu edukacji i promocji;
 - vii) działania związane z poprawą stanu zdrowotnego stad;
 - viii) działania związane z reintrodukcją żubrów;

- c) Przygotowanie jednorodnych zasad zarządzania populacją poprzez:
- i) ustalenie zakresu i zasad monitoringu (ekologiczny, zdrowia, genetyczny, preferencji środowiskowych, socjologiczny) jako dobrych praktyk;
 - ii) opracowanie i wdrożenie lokalnych planów i procedur zarządzania populacjami;

2) W zakresie ochrony *ex situ* poprzez:

- i. opiekę nad stadem i utrzymanie infrastruktury;
 - ii. realizację monitoringu (zdrowia, genetyczny, ekologiczny);
 - iii. opracowanie planów hodowli stad;
 - iv. opracowanie i wdrożenie jednorodnych zasad postępowania m.in. w zakresie sprawozdawczości i edukacji;
 - v. wsparcie merytoryczne zagród hodowlanych w zakresie wdrażania dobrych praktyk w tematyce opieki nad stadami, planowaniu działań hodowlanych, monitoringu, przekazywaniu nadliczbowych osobników.
- i) działania związane z translokacją żubrów;

3) tworzenie opracowań, ekspertyz oraz opinii wspomagających osiągnięcie celów programu, w tym m.in. tworzenie planów zarządzania ostojami, podsumowywanie uzyskiwanych wyników oraz formułowanie zaleceń ochronnych;

4) organizację spotkań i warsztatów służących wymianie informacji i koordynacji działań między jednostkami;

5) inne niż ww. działania, niezbędne do osiągnięcia celów niniejszego programu.

5. Zasady refundacji poniesionych wydatków ze środków funduszu leśnego

Środki funduszu leśnego mogą zostać przeznaczone na refundację poniesionych wydatków na działania ochronne, realizowane w ramach niniejszego programu, przy uwzględnieniu następujących uwarunkowań:

- a) środki funduszu leśnego mogą stanowić wkład własny do wydatków kwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP;
- b) środki funduszu leśnego mogą stanowić do 100% dofinansowania wydatków niekwalifikowanych w projektach współfinansowanych ze źródeł zewnętrznych, realizowanych przez jednostki organizacyjne PGL LP, w szczególności tych które wpisują się w zakres działań ochronnych wyszczególnionych w punkcie nr 4;
- c) środki funduszu leśnego mogą stanowić do 100% dofinansowania wydatków poniesionych na działania ochronne wyszczególnione w punkcie nr 4, realizowanych w ramach wewnętrznych inicjatyw jednostek organizacyjnych PGL LP;
- d) zakres rzeczowo-finansowy działań podlegających refundacji w danym roku, ustalany będzie na etapie budowy planów finansowo-gospodarczych PGL LP zgodnie z procedurą ujmowania zadań w planie wydatków funduszu leśnego, ustaloną w rozdziale 2 Zarządzenia nr 66 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 15 września 2020 r. w sprawie jednolitych zasad gospodarowania środkami funduszu leśnego.